

Col·lecció de xapes de guarniment. Les joies dels cavalls

Xapa de guarniment. Museu Episcopal de Vic

La denominació *xapes de guarniment* fa referència a les xapes metàl·liques que formaven part de la decoració dels guarniments dels arnesos de les cavalleries.

L'ús de xapes per decorar els arnesos dels animals es remunta al món antic, però és durant l'època medieval que esdevé una moda comuna a tot Europa i ben estesa en els regnes cristians de la península. Tallers catalans, del País Valencià, de l'Aragó i de Castella foren els centres de producció més importants de la península. Paral·lelament, el món àrab contemporani desenvolupà la seva fabricació amb característiques particulars, si bé la influència dels seus temes ornamentals en les peces de tallers cristians és palesa com en tantes altres manifestacions artístiques.

La col·locació d'aquestes peces, segons les referències documentals conegudes i les representacions artístiques contemporànies conservades, se centra en les cabeçades, el pitral, les corretges de davant i de darrere del cavall i les selles de les cavalleries. També se n'aplicaven de menors dimensions en el collar dels gossos.

La col·lecció del museu és fonamentalment del segle XIII al final del XV, moment en el qual comencen a caure en desús. El metall de base més utilitzat és el coure i la decoració incisa és treballada al cisell o al burí. El color ve donat, principalment, per l'aplicació d'esmalts –blanc, vermell, blau, verd...– mitjançant la tècnica de l'excavat. Per donar més sensació de riquesa, les peces sovint són sobredaurades o platejades. Les formes són molt diverses: circulars, quadrades, lobulades o bé responen al perfil del tema representat.

La iconografia és també molt rica. La figura humana es representa aïllada o formant escenes; les llegendes que les acompanyen –d'un sol mot o més complexes– en alguns casos fan pensar que tenien caràcter d'amulet. Tanmateix, hi apareixen sovint figures zoomòrfiques com el lleó, el gos, el cigne, l'àliga o alguns éssers de tipus fantàstic plens de simbolisme. És notable la sèrie heràldica, que tot i haver perdut el color en la major part (fet que dificulta la identificació de les armes parlants) mostra escuts de llinatges coneguts. El motius epigràfics apareixen sols o acompanyats d'un tema o llegenda de caràcter religiós o profà i l'escriptura cúfica, pròpia del món àrab, sovint és transformada en un motiu ornamental que s'aplica a la iconografia cristiana. Tots aquests temes són els mateixos que trobem representats sovint en els enteixinats, la ceràmica, les arquetes, els manuscrits, els tapissos, etc., a la baixa edat mitjana.

La col·lecció del museu constitueix una de les poques d'aquest tipus que es conserven en l'actualitat arreu d'Europa. Col·lecció pròpia del món de l'antiquariat i, per tant, del col·leccionisme, és comparable a les conservades al Museu de Cluny de París, al Victoria and Albert de Londres, al Museu Lázaro Galdiano i al Museu Arqueològic Nacional de Madrid, entre d'altres.

Pere Niçart. Retaule de sant Jordi. Museu Diocesà de Palma de Mallorca